

Muhayyel Gelecekler

Kurgusal Beklentiler ve Kapitalist Dinamikler

Jens Beckert

Çeviri: Yılmaz Aksu

alBaraka
Yayınları

JENS BECKERT

Frankfurt doğumlu olan Beckert ekonomik sosyoloji üzerine araştırmalar yapan bir Alman sosyologdur. Çalışma konuları içerisinde miras alınan servet ve ekonomik verimliliğın sosyal temelleri, ekonominin toplumdaki rolü, kalıtım sosyolojisi ve sosyolojik teoriler yer almaktadır. Köln'deki Max Planck Toplum Araştırmaları Enstitüsü'nde direktör ve Berlin-Brandenburg Bilimler ve Beşerü Bilimler Akademisi'nde üyeliğı bulunmaktadır. Köln Üniversitesi İşletme, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Fakültesi öğretim üyesi olarak çalışmakta olan Beckert birey, kuruluş ve ulus devletlerin yeni ekonomik ve sosyal istikrarsızlık biçimleriyle nasıl başa çıktığını araştıran Ortak Konsey üyeliğini de uhdesinde taşımaktadır. Eserleri arasında *Imagined Futures: Fictional Expectations and Capitalist Dynamics*, *Constructing Quality: The Classification of Goods in Markets*, *The Worth of Goods: Valuation and Pricing in the Economy*, *Inherited Wealth*, *Beyond the Market: The Social Foundations of Economic Efficiency* yer almaktadır.

YILMAZ AKSU

1994 yılında İstanbul'da doğdu. Lisans eğitimini 2013-2019 yılları arasında Koç Üniversitesinde Felsefe ve Tarih ana dallarında tamamladı. 2020 yılından itibaren İstanbul Medeniyet Üniversitesi'nin Uluslararası Osmanlı alışmaları programında yüksek lisans eğitimi almaktadır. Çevirmenlik hayatına 2017 yılında çeşitli yayınevleri için İngilizce, Arapça ve Osmanlı Türkçesinden çeviri, sadeleştirme, düzeltilme, son okumalar yaparak başladı. 2019 yılından itibaren Albaraka Yayınları için çeviriler yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	11
1. GİRİŞ.....	17
Gelecek Önem Arz Eder.....	19
Mikrotemeller.....	23
Kurgusal Beklentiler	27
Kapitalizmi Anlamak için Çıkarımlar	28
Kitaba Genel Bir Bakış	33
I. BELİRSİZ BİR DÜNYADA KARAR VERMEK.....	39
2. KAPİTALİZMİN ZAMANSAL DÜZENİ	41
Geleneksizleşme ve Geleceğin Doğuşu	43
Geleceğin Açılışı	47
Modern Toplumda Zaman Ufuklarının Uzantıları.....	49
Hesaplama ve Ütopyalar	52
Sonuç.....	55

3. BEKLENTİLER VE BELİRSİZLİK.....	57
İktisat Biliminde Beklentiler	59
Genel Denge Teorisi.....	60
Rasyonel Beklentiler Teorisi.....	62
Belirsizlik.....	67
Belirsizlik Şartları Altında Beklentiler	71
Sosyolojide Beklentiler.....	75
Norm Olarak Beklentiler	76
Beklentiler ve Yaratıcılık.....	82
Sonuç.....	87
4. KURGUSAL BEKLENTİLER.....	91
Kurgu	93
Kurgunun Güvenilirliği.....	95
Edebî ve İktisadi Kurgular Arasındaki Benzerlikler	98
Edebî ve İktisadi Kurgular Arasındaki Farklılıklar.....	103
Eylemin Güdüleyici Bir Kuvveti Olarak Kurgusal Beklentiler	109
Beklentilerin Siyaseti.....	114
Kurgusal Beklentilerin Toplumsal Temelleri.....	121
Sonuç.....	129
II. KAPİTALİZMİN YAPI TAŞLARI.....	133
5. PARA VE KREDİ	
Gelecek Değerin Vaadi.....	135
Para Nedir?.....	137
Kredi Vasıtasıyla Paranın Yaratılması	141
Bankaların ve Paranın İstikrarı.....	144
Paranın Kurgusallığı	145
Paranın İstikrarına Duyulan İnanç.....	150
Totem Olarak Para.....	152
Merkez Bankaları: Kelimelerin Ekonomisi.....	155

Kredinin Geri Ödeneceğine Duyulan İnanç.....	159
Dolandırıcılık ve Tahmin Edilemezlik	162
Beklentiler Siyaseti	164
Para ve Finans Krizleri	167
Sonuç.....	173

6. YATIRIMLAR

Kâr Tahayyülleri	177
Üretime Yatırım Yapmak	179
Tahayyüllere Yatırım Yapmak.....	183
Finansal Varlıklara Yatırım Yapmak.....	190
Etkin Piyasalar	193
Kolektif İnançlarından Kaynaklanan Değer	197
Değerin Anlatsal İnşası.....	199
Kurumlar ve Kategoriler.....	204
Yeteneklere Yatırım Yapmak	211
Başarıyı Hayal Etmek	215
Tahayyüllerin Topluma Demir Atışı	219

7. İNOVASYON

Teknolojik Geleceklerin Tahayyülleri.....	225
İnovasyon ve Belirsizlik	226
İnovasyonda Kurgusal Beklentiler.....	230
Teknolojik Vizyonlar.....	232
Teknolojik Tahayyüllerin Toplumsal ve Tarihsel Kökenleri.....	237
Beklentiler Siyaseti	242
Sonuç.....	244

8. TÜKETİM

Anlamdan Gelen Değer.....	247
Tüketim Malları Değerinin Kurgusallığı	253
Totemler Olarak Mallar	262

Uygulamaların Rolü	265
Sembolik Değerin Dinamikleri.....	268
Hayal Kırıklığı.....	272
Beklentiler Siyaseti	274
Sonuç.....	277
III. HAYALGÜCÜNÜN ARAÇLARI.....	281
9. TAHMİNLEME	
“Şimdi”yi Yaratmak	283
Gaipten Haber Vermek	285
Tahminlemelerin Başarısızlığı.....	289
Tahminlerin Başarısız Olma Nedeni.....	295
Tahminleme Yapmak	300
Tahminlemelerin Rolü.....	306
Beklentiler Siyaseti: Siyaset Olarak Tahminlemeler	308
Sonuç.....	314
10. İKTİSADİ TEORİ	
Hesaplama Aygıtlarının Kristal Küresi.....	319
Kurgular Olarak Teoriler	322
Teorilerin İnandırıcılığı.....	328
Kestirme Kurguların Uygulamadaki Etkileri.....	333
Eşgüdümleme (Koordinasyon) ve Edimsellik (Performativite)	334
Yenilik	337
Beklentiler Siyaseti	340
Teorilerin Dinamikleri.....	342
Sonuç.....	347

11. SONUÇ

Kapitalizmin Büyülü Dünyası.....	349
İnandırıcılık, Yorum, İcat Kabiliyeti ve Siyaset	353
Gelecekteki Araştırmalar.....	358
Seküler Büyü	361

KAYNAKÇA.....	369
----------------------	------------

İNDEKS.....	419
--------------------	------------

TEŞEKKÜR

Benedict Anderson otuz yıldan uzun bir zaman önce, ulusal kimliklerin sosyal tahayyüllere dayandığını savunmak için “hayalî (muhayyel) cemaatler” kavramını ortaya attı. Ben de bu kitapta kapitalist ekonomi dinamizminin, ulusal kimliklerden aŐağı kalmayan bir ölçüde tahayyüllere dayandığını iddia ediyorum. Fakat bu kitap, Anderson’unkinden farklı çünkü bu eserde, Őimdinin yahut geçmiŐin tahayyülleri yerine, gelecek tahayyülleri keŐfedilmektedir. Dahası ben, ulus inşası süreci yerine modern kapitalist ekonominin geliŐimine odaklandım. Ekonomik iliŐkilerin karmaŐıklığı ve gelecekteki geliŐmelerin belirsizliği göz önüne alındığında; yatırımlar, inovasyonlar, krediler yahut tüketim kararı veren aktörler, geleceğin nasıl görüneceğine ve aldıkları kararların, neticeleri nasıl etkileyeceğine dair tahayyüller geliŐ-tirmektedir. Ben bu tahayyüllere “kurgusal beklentiler” diyorum ve bunların modern kapitalist ekonomilerin dinamizmini ateŐleyen temel bir kuvvet olduklarını iddia ediyorum.

Öncelikle, 2012–2013 akademik döneminde mensubu olduğum Paris’teki *Institut d’études avancées*’e (IEA) duyduğum minnettarlığı ifade ederek baŐlamalıyım. Neredeyse bütün bir sene boyunca bu kitabı yazmaya odaklanma fırsatım olmasaydı, kesinlikle bir satır yazmaya dahi baŐlamamıŐ olacaktım. Gretty Mirdal ve Patrice Duran’a, IEA’nın o müthiş memurlarına, hususen de kurumun yöneticisi Marie-Thérèse Cerf’e Şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca, Paris’te geçirdiğim bir sene boyunca kitap projem hakkında görüşlerini hem serbest sohbetlerimizde hem de bir seminerde paylaŐan IEA’nın diğer mensuplarına Şükranlarımı sunuyorum.

Paris, bu proje için başka açılardan da çok önemliydi. Bu kitabı ortaya çıkaran fikirleri ilk olarak sunduğum Olivier Favereau'nun Nanterre'deki İktisat (Economix) semineri, 2010 yılında Paris'teydi. Yazma süreci boyunca kitabın bazı kısımlarını; *Sciences Po, Ecole Normale Superieur, Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales* ve *Université Sorbonne Nouvelle Paris 3*'teki seminerlerde sundum. Ayrıca bu projeyi, fırsat buldukça Paris'in dışında; *Amerikan Sosyoloji Derneği*'nin Las Vegas ve Denver'deki toplantılarında, *Society for the Advancement of Socio-Economics*'in (SASE) Madrid ve Milan'daki toplantılarında ve Madrid'deki Instituto Juan March'taki seminerlerde, Leicester Üniversitesi'nde, Dublin Üniversitesi Koleji'nde ve Oxford Üniversitesi'nde sundum. Bu seminerlerin hepsinden hayati kavrayışlar edindim.

Köln'deki asıl kurumum Max Planck Toplum Çalışmaları Enstitüsü'nden gördüğüm destek bu proje için aynı şekilde önemliydi. On yıla yakın bir zamandır Max Planck Enstitüsü'nü birlikte yönettiğim Wolfgang Streeck hayati bir ilham kaynağıydı. Politik ekonomi alanında uğraşılan sorunlara daha yakın bir ekonomik Sosyoloji geliştirme hususundaki yardımları olmasaydı bu kitap şimdiki hâlimden çok daha farklı gözükürdü. Ayrıca bu projenin bazı kısımlarını, Enstitü'deki seminerlerde, Köln'deki araştırma grubum ve ziyaretçi araştırmacılarla yaptığımız toplantılarda da tartıştım. Yazma sürecinde yorumları ve sorularıyla düşünme serüvenime yardımcı olan bütün öğrencilerime ve meslektaşlarıma şükranlarımı sunuyorum.

Jenny Andersson, Robert Boyer, Benjamin Braun, Richard Bronk, John Campbell, Bruce Carruthers, Christoph Deutschmann, Frank Dobbin, Nigel Dodd, Heiner Ganssmann, Ariane Leendertz, Renate Mayntz, Alfred Reck- endrees, Werner Reichmann, Lyn Spillman, Wolfgang Streeck, Jakob Tanner, Christine Trampusch ve diğer iki anonim eleştirmen kitabın bütün taslağını yahut da taslaktaki bazı bölümleri okudular ve yeniden gözden geçirmem için paha biçilemez önerilerde bulundular. Ayrıca; Nina Bandelj, Henri Bergeron, Francesco Boldizioni, Gérald Bronner, Timur Ergen, Ted Fischer, Neil Fligstein, Marion Fourcade, Brooke Harrington, Kieran Healy, Martin Hellwig, Peter Katzenstein, Wolfgang Knöbl, Karin Knorr Cetina, Sebastian Kohl, Patrick LeGalès, Mark Lutter, Fabian Muniesa, Christine Musselin, Claus Offe, Birger

Priddat, Werner Rammert, Akos Rona- Tas, Fritz Scharpf, Charles Smith, David Stark, Philipp Steiner, Richard Swedberg, Laurent Thévenot, Cornelia Woll ve Martha Zuber’le yaptığım sohbetlerden müthiş istifade ettim. Hepsine çok müteşekkirim. Son derece faydalı yorumlardan aldığım güçle defalarca gözden geçirmeme rağmen Paul Valéry’nin şiir hakkında söylediği söz bana oldukça doğru geliyor: “Akademik bir kitap asla bitmez, sadece terk edilir.”

Bir kitap yazmak yalnızca entelektüel bir iş değildir aynı zamanda bir ekip işidir. Pratik ve ekip olarak destekleri ile bu kitabı mümkün kılan Max Planck Enstitüsü’ndeki birçok insana çok şey borçluyum. En başta da Enstitü’ye geldiğimden beri teşkilata dair tüm meselelerde beni destekleyen Christine Claus’a teşekkür ederim. Claus, bu kitabın bölümlerine son not referanslarını ekledi,¹ detaylara dikkat etmeyi gerektiren ve yazılım ustalığı isteyen titiz bir çalışma yürüttü ve bu işin birçok zorluğuna göğüs gerdi. Heide Haas kitaptaki grafiklerin birçoğunu araştırdı ve düzenledi. Ayrıyeten, Max Planck Enstitüsü kütüphanecilerine de teşekkür etmek istiyorum. Susanne Hilbring ve memurları, ihtiyacım olan literatürü elde etmemde büyük bir iş çıkardılar. Max Planck Enstitüsü yayın dairesine büyük bir minnet duyuyorum özellikle de kitabın taslak hâlinin benim masamdan Harvard Üniversitesi Yayınları çalışanlarına ve nihayetinde oradan da baskıya kadar süren yolculuğunda kitaba eşlik eden Ian Edwards, Astrid Dünkemann, Cynthia Lehmann ve Thomas Pott’a minnettarım.

Bu kitapta ortaya konan bulguların bazıları, düzenlenmiş bir ciltte (Beckert 2011) ve *Politics and Society [Siyaset ve Toplum]* (Beckert 2011) ile *Theory and Society [Teori ve Toplum]* (Beckert 2013a) dergilerinde yayımlanan önceki tartışmalardan ve çalışmalardan doğdu.

Eğer bu kitap iyi okunuyorsa bu, bölümleri düzenlemede muhteşem bir iş çıkaran Miranda Richmond Moullot’un meziyetidir. Ian Malcolm, Harvard Üniversitesi Yayınları’ndaki editörüm, 2012 yılında Paris’teki bir sohbette bu projeden bahsettiğimi duyduğu andan itibaren beni destekledi. Yıllarca süren güvenilir iş birliğimiz için ona çok müteşekkirim. *Muhayyel Gelecekler* şimdiye kadar beraber çalıştığımız üçüncü kitap projesi.

¹ Kitaptaki son notlar dipnota çevrilmiştir (Editör Notu Ed.).

Paris, benim için sadece yakın zamanlardaki entelektüel canlılık kaynağı olarak değil, aynı zamanda Annelies ile tanıştığım şehir olarak da hep önemli olageldi. Benim için ilişkimiz ve oğlumuz Jasper, bu kitabın konusu olan muhayyel geleceklerden daha fazlası demek. Bu kitabı onlara ithaf ediyorum.